

ROK SZKOLNY 2024/2025

SZKOLNY PROGRAM WYCHOWAWCZO – PROFILAKTYCZNY SZKOŁA PODSTAWOWA 399 W WARSZAWIE przy ul. Zaruby 7

Spis treści:

1. Wstęp
2. Podstawy prawne
3. Zadania wychowawcze
4. Identyfikacja trudności
5. Psychologiczne podstawy podejmowanych działań wychowawczo - profilaktycznych
6. Diagnoza sytuacji wychowawczej w szkole
7. Cele główne i szczegółowe programu
8. Model/sylwetka absolwenta
9. Kierunki działań na poszczególnych etapach edukacji (poziomach klas)
10. Odbiory programu
11. Ewaluacja

1. Wstęp

Szkoła nr 399 przy ul. Zaruby 7 jest placówką, rozpoczynającą czwarty rok pracy. W bieżącym roku szkolnym 2024-2025 naukę od 2 września rozpoczną uczniowie klas I-VIII, nauczyciele i pracownicy administracji. Bardzo istotne jest stworzenie w szkole dobrej atmosfery, pozytywnego klimatu i poczucia bezpieczeństwa wszystkim uczniom. Będziemy kładli duży nacisk na integrację całej społeczności szkolnej, komunikację pomiędzy uczniami, nauczycielami i rodzicami, budowanie poczucia bezpieczeństwa w szkole, udzielanie pomocy i wsparcia uczniom, otaczanie szczególną ochroną i wzmacnianiem zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży; uczenie szacunku dla drugiego człowieka, tolerancji. Ważnym aspektem naszej pracy w bieżącym roku szkolnym będzie kształtowanie u uczniów zachowań służących zdrowiu, rozwijanie sprawności fizycznej i nawyku aktywności ruchowej oraz nauka udzielania pierwszej pomocy. Będziemy wspierać zdrowie psychiczne uczniów oraz rozwijać u nich empatię i wrażliwość na potrzeby innych; podnosić umiejętności pracy w zespole. Istotnym aspektem działań placówki jest wspomaganie wychowawczej roli rodziny poprzez pomoc w kształtowaniu u uczniów stałych sprawności w czynieniu dobra, rzetelną diagnozę potrzeb rozwojowych dzieci i młodzieży, wspieranie bezpiecznego poruszania się w sieci oraz krytycznej analizy informacji dostępnych w Internecie.

Nasza szkoła stale podnosi jakość wsparcia dla uczniów i rodzin udzielanego poprzez rozwijanie współpracy wewnątrz i międzyszkolnej, a także w innych sektorach, w tym w zakresie wspomaganie rozwoju dzieci i wsparcia rodziny oraz działań profilaktycznych. W Szkole Podstawowej nr 399 w Warszawie będzie realizowany Szkolny Program Wychowawczo - Profilaktyczny. Powstał on w oparciu o obowiązujące akty prawne. Do pracy przy tworzeniu niniejszego programu zaangażowano całą społeczność szkolną - nauczycieli, uczniów i rodziców.

W ubiegłym roku szkolnym 2023/2024 nasza placówka wzięła udział w projekcie CEO. W spotkaniach uczestniczyły grupy reprezentujące: rodziców, uczniów, nauczycieli. Każda ze stron otrzymała możliwość przedstawienia się oraz wyrażenia swoich spostrzeżeń,

opinii. Wiele aspektów, które były sygnalizowane zostały zawarte w tegorocznym Szkolnym Programie Wychowawczo-Profilaktycznym; różne działania zostaną wprowadzone do realizacji w bieżącym roku szkolnym. Działania profilaktyczne będą starannie dobrane do potrzeb uczniów, postulatów rodziców i nauczycieli. Aktualnie zajęcia psychoprofilaktyczne realizowane przez zewnętrznych realizatorów Programów Profilaktycznych dla uczniów klas I – VIII oraz terminy są w trakcie uzgadniania (np. „Manzana”, „Genesis Centrum Edukacyjno Szkoleniowe”, Policję, Fundację Dzieci Rodzice Szkoła, Towarzystwo Przyjaciół Szalonego Wózkowicza, Fundacja Nowe Horyzonty)

Wszystkie działania na rzecz dzieci służą poprawie komunikacji i wzajemnej współpracy. Szkoła to miejsce w którym uczniowie powinni czuć się bezpiecznie, otrzymywać pomoc i wsparcie w sytuacjach trudnych. Każde dziecko jest niepowtarzalne i wyjątkowe. Zadaniem nas dorosłych jest docenianie, dowartościowywanie go bazując na mocnych stronach, talentach i staraniach.

2. Podstawy prawne Programu Wychowawczo - Profilaktycznego szkoły:

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej art. 48 ust. 1, art. 54 ust. 3-4, art. 70 ust. 1.
2. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. 2017, poz. 59)
3. Ustawa z dnia 12 maja 2022 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1116),
4. Konwencja o Prawach Dziecka, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych z dnia 20 listopada 1989 r. (Dz. U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526, z późn. zm., art. 33).
5. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. z 2017r. poz. 356).
1. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. z 2022 poz. 1717).
2. Rozporządzenie MEN z dnia 18 sierpnia 2015 r. w sprawie zakresu i form prowadzenia w szkołach i placówkach systemu oświaty działalności wychowawczej, edukacyjnej, informacyjnej i profilaktycznej w celu przeciwdziałania narkomanii (Dz. U. 2015, poz.1249)
3. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 stycznia 2003 r. w sprawie szczególnych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem (Dz. U. Nr 26, poz. 226).
4. Ustawa z dnia 9 listopada 1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych (Dz. U. Nr 10, poz. 55).
5. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz. U. z 2003 r. Nr 6, poz. 69 z późn. zm.)
6. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 09 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2017 r., poz. 59 i 949).
7. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 09 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2020 r. poz.1280 oraz z 2020 r. poz. 1594)

3. Program zakłada realizację następujących zadań wychowawczych:

- integracja całej społeczności szkolnej i wspomaganie ucznia w rozwijaniu umiejętności adaptacji do wymagań szkoły; (uczniowie, rodzice, nauczyciele, pracownicy szkoły) np. organizacja imprez szkolnych, klasowych, wyjścia z uczniami na różne zajęcia poza budynek szkoły, branie udziału w różnych działaniach społecznych, inicjatywach, zajęciach integracyjnych w klasach;
- przestrzeganie przez uczniów podstawowych norm społecznych; nauka szacunku do drugiego człowieka, nauka tolerancji;
- rozwijanie kompetencji komunikacyjnych uczniów (udział w zajęciach zewnętrznych; ćwiczenie kompetencji w ramach zajęć przedmiotowych i godzin wychowawczych podczas pracy grupowej w klasach);
- praca nad ulepszeniem komunikacji i przepływu informacji pomiędzy uczniami, rodzicami i nauczycielami;
- komunikacja rady pedagogicznej z rodzicami jedynie drogą poprzez platformę LIBRUS;
- kontynuacja pracy nad uaktualnianiem strony internetowej szkoły;
- praca z uczniem z doświadczeniem migracyjnym; pomoc uczniom w zaklimatyzowaniu się do nowych warunków życia; stwarzanie okazji do nauki języka polskiego, wzajemnego poznania się uczniów i nawiązania bliższych kontaktów;
- zapewnienie poczucia bezpieczeństwa wszystkim uczniom (system monitoringu, dyżury nauczycieli);
- dbałość o zaspokajanie różnorodnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych wszystkich uczniów biorąc pod uwagę;
 - różnorodność uzdolnień i zainteresowań uczniów;
 - uczniów szczególnie uzdolnionych (zachęcanie do dalszej pracy i rozwoju, inspirowanie, organizowanie pracy na lekcjach w taki sposób, aby się nie nudziły, wykorzystywanie ich potencjału na lekcjach);
 - uczniów mających trudności (uczniowie posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, posiadający opinię psychologiczną, mający problemy zdrowotne, emocjonalne);
- pomoc w przezwyciężaniu trudności szkolnych i kompensowaniu deficytów rozwojowych;
- docenianie „super mocy” każdego ucznia; bazowanie na mocnych stronach uczniów; rozwijanie i ukierunkowanie zainteresowań;
- docenianie wysiłków każdego dziecka; częste wzmacnianie pozytywne, chwalenie;
- wspieranie dobrostanu dzieci i młodzieży, ich zdrowia psychicznego; rozwijanie u uczniów empatii i wrażliwości na potrzeby innych; podnoszenie umiejętności pracy z zespołem zróżnicowanym;
- zapoznanie uczniów przez wychowawców klas z Procedurą Rozwiązywania Konfliktów w Szkole Podstawowej nr 399;
- kształtowanie umiejętności rozwiązywania sytuacji konfliktowych (częste rozmowy z uczniami, duża uważność nauczycieli i specjalistów; wspieranie dzieci; pomoc);
- kształtowanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach trudnych np. z agresją rówieśniczą, przemocą fizyczną i psychiczną; rozwijanie umiejętności radzenia sobie ze stresem;
- wyrabianie umiejętności nazywania i rozpoznawania emocji własnych i innych; kształtowanie umiejętności współdziałania w grupie; stosowanie przyjętych zasad

zachowania; nabywanie umiejętności radzenia w różnych sytuacjach społecznych; rozmowy z uczniami o emocjach;

- edukacja prozdrowotna - wpajanie nawyków zdrowego stylu życia (właściwe odżywianie, rozwijanie sprawności fizycznej, profilaktyka uzależnień, bezpiecznego poruszania się w sieci i krytycznej analizy informacji dostępnych w Internecie, zdrowego korzystania z multimediiów, telefonów, komputerów, starając się zachęcać uczniów do aktywnego wypoczynku, do budowania naturalnych relacji społecznych i dbałości o zdrowie;
- rozwijanie i doskonalenie umiejętności interpersonalnych i społecznych;
- dbanie o przestrzeganie dobrych obyczajów i zasad kultury osobistej;
- rozwijanie umiejętności dokonywania wyboru i kształtowania własnych poglądów zgodnych z uznanymi przez szkołę wartościami;
- rozwijanie postawy odpowiedzialności za środowisko naturalne;
- przygotowanie uczniów do wyboru zawodu i kierunku kształcenia; wzmocnienie współpracy szkoły z placówkami i pracodawcami oraz z instytucjami regionalnymi;
- uczenie zasad demokracji i dbanie o ich przestrzeganie;
- rozwijanie i doskonalenie umiejętności komunikacji; polemiki, dyskusji;
- kształtowanie postaw społecznych i patriotycznych, odpowiedzialności za region i ojczyznę;
- uświadomienie młodzieży zagrożeń współczesnego świata i wskazanie sposobów ich unikania;
- kształtowanie właściwych postaw szlachetności, zaangażowania społecznego; uwrażliwiania na prawdę, dobro i piękno;
- wzmacnianie identyfikacji ucznia ze szkołą;
- uczenie współodpowiedzialności za dobre imię szkoły ;
- kształtowanie wizerunku szkoły w społeczności lokalnej.

Powyższe zadania będą realizowane poprzez podejmowanie wielu działań, szczegółowo rozpisanych w planie działań wychowawczo-profilaktycznych na poszczególne lata nauki.

Przez cały okres nauki w SP 399 uczymy dzieci i młodzież następujących wartości:

- 1. kultura osobista, szacunek do innych**
- 2. uczciwość i poszanowania mienia**
- 3. zdrowy styl życia**
- 4. poszanowanie środowiska, postawa proekologiczna**
- 5. patriotyzm i postawa obywatelska**
- 6. zainteresowania kulturą i sztuką, aktywny udział w życiu kulturalnym**

W niniejszym programie zostały zawarte zalecenia Mazowieckiego Kuratora Oświaty dotyczące realizacji podstawowych kierunków polityki oświatowej państwa w roku szkolnym 2024/2025

Działania wychowawcze w SP 399 zostały podzielone na dwa etapy edukacyjne:

- pierwszy - klasy 1 – 3 (edukacja wczesnoszkolna)
- drugi - okres nauki w klasach 4 – 8

I etap edukacyjny - Klasy 1 - 3

Obszar	Kierunki działań
nauka oraz umiejętności społeczne	<ul style="list-style-type: none"> • kształtowanie umiejętności komunikacyjnych; • docenianie mocnych stron każdego dziecka, częste chwalenie, wzmacnianie poczucia wartości; dbanie o dobre samopoczucie dziecka w szkole; • działania poprawiające integrację w klasach; • kształtowanie umiejętności rozwiązywania sytuacji konfliktowych; • tworzenie okazji do wzajemnego poznania się uczniów i nawiązania bliższych kontaktów w ramach nowej klasy; • rozwijanie umiejętności formułowania prostych wniosków na podstawie obserwacji zachowań innych oraz własnych doświadczeń; • kształtowanie umiejętności przestrzegania obowiązujących reguł; • kształtowanie umiejętności nawiązywania i podtrzymywania relacji z rówieśnikami, rozpoznawania ich potrzeb, zgodnej współpracy z innymi, z zachowaniem obowiązujących norm i reguł kultury osobistej; • przygotowanie do sprawiedliwego i uczciwego oceniania zachowania własnego i innych ludzi; • zapoznanie z podstawowymi prawami i obowiązkami wynikającymi z roli ucznia oraz członka szkolnej społeczności, rodziny i kraju;
zdrowy styl życia – edukacja zdrowotna	<ul style="list-style-type: none"> • zapoznanie z podstawowymi zasadami dbałości o zdrowie własne i innych; • nauka zasad bezpieczeństwa w szkole oraz poza nią; • Zajęcia Straży Miejskiej dla klas pierwszych: Spotkanie z nieznanym; • Zajęcia Straży Miejskiej dla klas drugich: Bezpieczna droga do szkoły; Wiem co czuję, lepiej świat rozumiem; • Zajęcia Straży Miejskiej dla klas trzecich: Jestem przyjacielem zwierząt, „Muzyczna lekcja Warszawy”, Teatr na Straży - interaktywny teatr profilaktyczny „Florka, która pogodziła serce z rozumem”; • Zajęcia psychoprofilaktyczne z Zewnętrznymi Realizatorami Programów Profilaktycznych; • kształtowanie postawy odpowiedzialności za własne zdrowie; • zapoznanie z zasadami zdrowego odżywiania się, higieny osobistej i aktywności fizycznej; • zapoznanie z zasadami ekologicznego stylu życia; • kształtowanie wytrwałości w działaniu i dążeniu do celu, umiejętności konstruktywnego zachowania się w sytuacjach trudnych.

W kolejnych latach nauki kładziemy nacisk na wpajanie dzieciom następujących wartości:

II etap edukacyjny - Klasy 4 - 8

IV klasa:

1. Dobre komunikowanie się
2. Rodzina
3. Wiara we własne siły/ motywowanie do podejmowania nowych zadań

V rok :

1. Tolerancja (szanowanie odmienności i zapobieganie agresji)
2. Ciekawość poznawcza, rozbudzanie zainteresowań
3. Bezpieczeństwo i kultura w sieci

VI rok:

1. Zachowania prospołeczne, wolontariat
2. Odpowiedzialność za siebie i innych
3. Problemy okresu dojrzewania

VII rok:

1. Bezpieczeństwo w sieci
2. Zachowania prospołeczne, postawa obywatelska
3. Przeciwdziałanie uzależnieniom

VIII rok:

1. Twórcze rozwiązywanie problemów
2. Wybór zawodu i kierunku kształcenia
3. Przedsiębiorczość

Na wszystkich poziomach edukacyjnych program wychowawczo – profilaktyczny został rozszerzony o działania chroniące i wzmacniające zdrowie psychiczne uczniów oraz kształtowanie postaw społecznych ukierunkowanych na prawdę, dobro i piękno. Leży nam na sercu poczucie bezpieczeństwa uczniów, ich dobre samopoczucie, zapewnienie szeroko rozumianego rozwoju zarówno edukacyjnego jak i emocjonalnego.

Szkoła rozpoczęła nowy rok szkolny od zaplanowania działań pedagogicznych oraz psychoedukacyjnych, dzięki którym będą realizowane w/w cele wychowawcze. Są one opracowywane przez Dyrektora szkoły i pedagogów szkolnych/psychologa szkolnego oraz zespoły wychowawców na poszczególnych poziomach nauczania.

Na koniec każdego ubiegłego roku szkolnego sporządzane jest sprawozdanie z realizacji Szkolnego Programu Wychowawczo - Profilaktycznego, a na końcowo rocznej radzie pedagogicznej dokonujemy analizy skuteczności podjętych oddziaływań wychowawczych.

Na bieżąco będziemy zbierać wszelkie informacje dotyczące zagrożeń dla działań wychowawczych zarówno w środowisku szkolnym jak i pozaszkolnym.

4. Identyfikacja trudności

Przed skonstruowaniem Szkolnego Programu Wychowawczo - Profilaktycznego dokonaliśmy diagnozy oraz analizy trudności wychowawczych, występujących najczęściej w pracy pedagogicznej z dziećmi i młodzieżą.

W wyniku tego wyodrębniliśmy:

- Zachowania dysfunkcjonalne uczniów wskazujące na możliwe zaburzenia w prawidłowym rozwoju:
 - przypadki niezaradności społecznej i braku pewności siebie w kontaktach z rówieśnikami;
 - brak umiejętności współpracy i prowadzenia działań zespołowych przez dzieci;
 - nietolerancja społeczna, przypadki odrzucenia i spychania niektórych uczniów na margines klasy;
 - wyznawanie przez młodzież prymitywnych wartości (gł. pieniędzy), częste lekceważenie wartości uniwersalnych.

- Zachowania dysfunkcjonalne uczniów wskazujące na prowadzenie destrukcyjnego stylu życia:
 - wagary,
 - nadmierne (niekontrolowane) korzystanie z Internetu i/lub gier komputerowych;
 - używanie środków psychoaktywnych (alkohol, papierosy, leki, narkotyki);
 - brak umiejętności konstruktywnego gospodarowania czasem wolnym;
 - brak umiejętności rozwijania własnych mocnych stron i zainteresowań.

5. Psychologiczne podstawy Szkolnego Programu Profilaktyczno - Wychowawczego

Profesjonalna profilaktyka to interwencja wspomagająca wychowanie, obejmująca równoległe trzy nurty działań:

1. wspieranie ucznia w radzeniu sobie z trudnościami zagrażającymi prawidłowemu rozwojowi i zdrowemu życiu;
2. ograniczanie i likwidowanie czynników ryzyka, które zaburzają prawidłowy rozwój i dezorganizują zdrowy styl życia;
3. inicjowanie i wzmacnianie czynników chroniących, które sprzyjają prawidłowemu rozwojowi i zdrowemu życiu.

Profilaktyka w środowisku szkolnym rozumiana jest także jako zapobieganie zachowaniom dysfunkcyjnym, zwanych także zachowaniami problemowymi lub ryzykownymi.

Zachowania ryzykowne to działania niosące negatywne konsekwencje zarówno dla zdrowia fizycznego i psychicznego dziecka, jak i jego otoczenia społecznego.

Do najważniejszych zachowań ryzykownych zalicza się:

- zachowania aspołeczne i antyspołeczne;
- zachowania agresywne i przypadki naruszenia prawa,
- porzucanie nauki szkolnej,
- palenie tytoniu,
- picie alkoholu,
- używanie środków psychoaktywnych (np. narkotyków, leków),
- wczesna aktywność seksualna,
- ucieczki z domu,
- stosowanie niekonwencjonalnych diet dla poprawienia swej atrakcyjności fizycznej.

Większość zachowań ryzykownych występujących w okresie szkolnym utrzymuje się przez resztę życia, przekształcając się często w poważne zaburzenia kliniczne. Trudności z przystosowaniem i zaburzenia zachowania nie mają charakteru przejściowego, i nie „wyrasta się” z nich wraz z wejściem w dorosłe życie.

Badania wykazały, że zachowania ryzykowne „chodzą parami” tzn. często ze sobą współwystępują. Inicjacja jednego zachowania znacząco zwiększa prawdopodobieństwo wchodzenia w następne. Na przykład picie alkoholu lub odurzanie się narkotykami często współwystępuje z zachowaniami agresywnymi, przestępczymi i wczesną aktywnością seksualną. Wiadomo także, że palenie tytoniu przyspiesza i „toruje drogę” inicjacji alkoholowej. Osłabiona alkoholem zdolność kontrolowania własnych zachowań (i tak niewielka w okresie dorastania) prowadzi do przekraczania pozostałych granic tj. inicjacji seksualnej, przestępczości i agresji wobec otoczenia.

Nowoczesna profilaktyka dąży do zrozumienia „dlaczego” oraz „po co” jednostka podejmuje określone zachowania ryzykowne, natomiast odchodzi od zwalczania samych zachowań. Wyjaśnia to powszechnie uznawana **teoria zachowań problemowych R. S. Jessorów**. Według niej zachowania ryzykowne mają znaczenie rozwojowe. Pełnią podobne funkcje w życiu jednostki, przynoszą podobne korzyści i służą zaspokojeniu podobnych potrzeb i celów. Stąd są nieprawidłowymi sposobami przystosowania.

Zachowania ryzykowne są dla młodzieży sposobami na załatwienie bardzo poważnych problemów życiowych, których młodzi ludzie nie mogą lub nie potrafią rozwiązać inaczej.

Umożliwiają im:

- zaspokojenie najważniejszych potrzeb psychicznych (miłości, bezpieczeństwa, uznania, przynależności);
- realizację ważnych celów rozwojowych (np. niezależności od dorosłych);
- radzenie sobie z przeżywanymi trudnościami życiowym (redukcja lęku i frustracji);
- są formą „porachunków” z dorosłymi, manifestacją opozycji wobec autorytetu dorosłych (są np. formą zwrócenie na siebie uwagi rodziny, zemstą za doznane krzywdy psychiczne i fizyczne, itp.).

Główną przyczyną podejmowania przez młodzież zachowań ryzykownych są trudności w funkcjonowaniu w grupie rówieśniczej oraz problemy wewnątrzrodzinne, takie jak:

- słaba więź uczuciowa między dzieckiem a innymi członkami rodziny,
- miejsce i rola jaką dziecko pełni w rodzinie,
- wymagania stawiane mu przez rodziców,
- system stosowanych nagród i kar,
- charakter komunikacji wewnątrz rodziny,
- konflikty w rodzinie,
- problem alkoholowy.

Młodzież podejmuje zachowania ryzykowne, gdyż zbyt mało wie o mechanizmach i następstwach takich zachowań. Poza tym nawet jeśli dysponuje odpowiednią wiedzą, może je podejmować, z braku wielu umiejętności niezbędnych w życiu społecznym. Do harmonijnego rozwoju i odrzucenia zachowań ryzykownych konieczne jest spełnienie obydwu wymienionych warunków. W przeciwnym razie dzieci nie umieją budować głębszych satysfakcjonujących związków, czują ciągłą frustrację, co uniemożliwia im odnoszenie sukcesów np. szkolnych.

Wiadomo, że pewne cechy jednostki i jej środowiska sprzyjają powstawaniu zachowań ryzykownych (czynniki ryzyka) inne natomiast je hamują (czynniki chroniące).

Nasze oddziaływania profilaktyczne są skierowane zarówno na eliminację lub redukcję czynników ryzyka jak i na wzmacnianie czynników chroniących.

• Czynniki ryzyka związane z jednostką:

- deficyty rozwoju oraz zaburzenia zachowania,
- nieadekwatna ekspresja emocji, zwłaszcza gniewu,
- przemoc wobec otoczenia, nadmierna agresywność,
- preferowanie niezależności,
- nadmierna lekliwość, niska samoocena,
- niepowodzenia szkolne,
- bliskie relacje z dysfunkcyjnym środowiskiem rówieśniczym.

- **Czynniki ryzyka związane z rodziną:**
 - brak zainteresowania rodziców sprawami dziecka,
 - brak wsparcia ze strony rodziców,
 - rodzicielska aprobata dla zachowań niekonwencjonalnych i problemowych,
 - brak dojrzałych więzi w rodzinie,
 - niekonsekwentna lub nieskuteczna dyscyplina,
 - rodzicielskie wzorce zachowań dysfunkcyjnych,
 - problemy emocjonalne związane z rozpadem rodziny.

- **Czynniki ryzyka związane z grupą rówieśniczą:**
 - zachowania problemowe rówieśników,
 - subiektywne zawyżanie wskaźników dysfunkcji wśród rówieśników,
 - postawy akceptujące wobec zachowań problemowych,
 - negatywna presja rówieśnicza.

- **Czynniki ryzyka związane ze szkołą:**
 - niskie osiągnięcia szkolne,
 - słabe więzi nauczycieli z uczniami,
 - depersonalizacja uczniów,
 - zagrażający klimat w szkole,
 - trudności w kontakcie rodzic – nauczyciel.

- **Czynniki ryzyka związane z lokalną społecznością:**
 - ubóstwo i bezrobocie
 - łatwy dostęp do środków odurzających (tytoń, alkohol, narkotyki, leki).

Określenie istoty problemu:

1. Brak świadomości dzieci i młodzieży co do zagrożeń i skutków wynikających z podejmowania zachowań ryzykownych.
2. Błędne przekonania normatywne.
3. Opozycje wobec autorytetu dorosłych, manifestowanie solidarności z rówieśnikami.
4. Duży poziom frustracji i lęku związany z niepowodzeniami szkolnymi i brakiem dobrych relacji w rodzinie.
5. Kryzys w wartościowaniu, jaki przeżywa młodzież w wieku dojrzewania.
6. Stres adaptacyjny uczniów zmieniających środowisko szkolne.

Najważniejsze czynniki ryzyka:

- brak więzi emocjonalnych w relacji rodzice – dziecko,
- problemy w rodzinie (niepełna rodzina, brak więzi między rodzicami),
- brak wyraźnego i konsekwentnego systemu wychowawczego (rodzice zbyt surowi lub zbyt pobłażliwi; niekonsekwentna dyscyplina),
- wysoki poziom konfliktów w rodzinie,
- uzależnienia, nałogi rodziców,
- tolerancja rodziców wobec zachowań ryzykownych dzieci np. palenia,
- kłopoty w nauce,
- problemy osobowościowe (nieprawidłowa samoocena, mała odporność na niepowodzenia),
- problemy związane z grupą rówieśniczą.

Efekty działania czynników ryzyka kumulują się. Prawdopodobieństwo pojawienia się zachowań ryzykownych jest tym większe, im więcej jest czynników ryzyka, im bardziej są one szkodliwe i im dłużej trwa ich działanie.

Najważniejsze czynniki chroniące:

- silna więź emocjonalna dziecka z rodzicami,
- wyznaczanie granic dla zachowań dziecka,
- zainteresowanie nauką szkolną, sukcesy w szkole,
- regularne praktyki religijne,
- poszanowanie prawa, norm, wartości i autorytetów społecznych,
- dojrzałość i równowaga psychiczna,
- przynależność do pozytywnej grupy.

Podstawy teoretyczne wyjaśniające zasady oddziaływań wychowawczo - profilaktycznych podejmowanych w szkole.

Jedną z teorii wyjaśniających istotę zaburzeń w zachowaniu dzieci jest **Interakcyjna koncepcja zachowań dysfunkcyjnych**, opracowana przez R. i S.L. Jessor w 1973 r. Teoria ta jest powszechnie uznawana, dlatego na niej opiera się nasz Szkolny Program Wychowawczo - Profilaktyczny.

Omówienie w/w teorii zaczerpnięto z pracy pod red. Z.B.Gasia „Badanie zapotrzebowanie na profilaktykę w szkole” (W-wa,2004)

Klasyfikacja zachowania – jako dysfunkcyjne bądź konwencjonalne – zależy od wielu czynników, a w szczególności od: samego zachowania, jego kontekstu społecznego, znaczenia dla osoby działającej, oraz jej wieku, płci, statusu społecznego. Ważny jest także kontekst historyczny i kulturowy w jakim dane zachowanie jest podejmowane. Np. używanie alkoholu będzie różnie klasyfikowane w zależności od tego kto, co, ile, gdzie, jak i w jakich sytuacjach wypije.

W potocznym rozumieniu zachowania dysfunkcyjne traktowane są jako naganne, dlatego prowadzą do piętnowania i kar. W tym kontekście ważniejsze jest jednak zrozumienie „po co” nastolatek podejmuje takie zachowania.

Zachowanie ryzykowne mogą odgrywać rolę jako:

- działania instrumentalne (realizowanie celu, którego nie można osiągnąć inaczej);
- działania manifestujące opozycję wobec autorytetu dorosłych i konwencjonalnego społeczeństwa;
- działania zmierzające do redukcji lęku, frustracji, obaw;
- sposoby manifestowania solidarności z rówieśnikami (zaspokojenie potrzeby przynależności do grupy; np. styl ubierania się);
- demonstrowanie otoczeniu ważnych atrybutów własnej tożsamości;
- pozorne osiągnięcie wyższego poziomu rozwoju (poprzez przyjęcie atrybutów typowych dla dorosłych).

W oparciu o **Interakcyjną koncepcję zachowań dysfunkcyjnych** powstało szereg metod diagnostycznych (ankiet, kwestionariuszy), które pozwalają na:

- diagnozę uwarunkowań zachowań ryzykownych;
- analizę rodzaju zaburzeń i preferowane formy zachowań konwencjonalnych;
- poznanie rozmiarów problemu w konkretnej populacji.

6. Diagnoza sytuacji wychowawczej w szkole

Diagnoza będzie dokonywana w oparciu o następujące **metody badawcze**:

- obserwacja
- wywiad
- analiza dokumentacji
- ankiety i kwestionariusze

Będziemy analizować następujące **źródła informacji**:

1. dane z dokumentacji szkolnej (dziennik Librus, opinie wychowawcy, pedagoga/psychologa szkolnego itp.)
2. informacje pochodzące od uczniów na temat ich samych i ich sytuacji szkolnej i/lub rodzinnej;
3. informacje pochodzące z ocen innych osób (od rodziców, pedagoga z poprzedniej szkoły, opinie psychologiczne i lekarskie itp.)
4. codzienna obserwacja konkretnych działań uczniów w sytuacji szkolnej.

7. Cele programu

Główne cele programu to:

1. Wszechstronny i harmonijny rozwój ucznia.
2. Pozytywny klimat szkoły oraz poczucie bezpieczeństwa uczniów.
3. Wprowadzanie uczniów w świat wartości (podejmowanie działań zmierzających do rozbicia błędnych przekonań normatywnych dzieci, budowanie dojrzałej hierarchii wartości; kształtowanie empatii, uczciwości, prawości).
4. Zdrowy styl życia wśród dzieci i młodzieży; (wspieranie rozwoju dzieci, nauka jak w życiu korzystać z własnych potencjalnych możliwości, ochrona uczniów przed zagrożeniami).
5. Profilaktyka niepowodzeń szkolnych:
 - niska motywacja młodzieży do podejmowania zachowań ryzykownych (świadomość skutków bezpośrednich i odroczonego podejmowania zachowań ryzykownych),
 - ograniczenie liczby zachowań agresywnych w szkole.

Cele edukacyjne – wspomaganie zdobywania wiedzy o sobie samym i o innych ludziach oraz rozumienie świata społecznego. Ukierunkowanie zmian zachowań tak, by mogły one chronić dziecko przed popadaniem w konflikty natury społecznej.

Cele szczegółowe:

1. w zakresie **wiedzy**
 - przekazanie informacji na temat podstawowych środków psychoaktywnych (alkohol, tytoń, marihuana, niektóre leki);
 - dostarczenie wiedzy na temat ich bezpośredniego i odroczonego wpływu na organizm; wyjaśnienie dlaczego nie należy ich używać;
 - uświadomienie, że zażywanie środków odurzających (nawet tych zalegalizowanych) jest sprzeczne z przepisami szkolnymi, a jakkolwiek handel nimi jest przestępstwem;
 - uświadomienie uczniom, że niektóre działania społeczne sprzyjają sięganiu po środki odurzające np. reklama, presja rówieśników, wzorce w rodzinie;

- dostarczenie informacji nt. bezpiecznego poruszania się w sieci oraz krytycznej analizy informacji dostępnych w Internecie.
- poinformowanie dzieci, że istnieją specjaliści i instytucje mające pomagać młodym ludziom w radzeniu sobie z trudnościami, wyjaśnienie jak do nich dotrzeć.

2. w zakresie wartości

- motywowanie do zainteresowania się nauką szkolną,
- wzmacnianie poczucia własnej wartości u uczniów,
- nauka rozpoznawania emocji własnych i cudzych (autorefleksja, empatia),
- kształtowanie postaw prospołecznych,
- uświadomienie uczniom, że łamanie przepisów w zakresie używania środków odurzających niesie za sobą poważne konsekwencje „szkolne” i prawne,
- uświadomienie, że ważne jest zapewnienie pomocy każdemu, kto ma problemy związane z używaniem środków odurzających.

3. w zakresie działań

- rozwijanie umiejętności opierania się naciskom grupy,
- ćwiczenie wyrażania uczuć,
- ćwiczenie komunikowania się,
- nauka radzenia sobie w sytuacjach konfliktowych,

8. Model/sylwetka absolwenta

Absolwent Szkoły Podstawowej nr 399 w Warszawie to człowiek, który:

- posiada odpowiedni zasób wiedzy o własnym kraju i współczesnym świecie,
- jest aktywny, ciekawy świata, stara się poszerzać i pogłębiać swoją wiedzę,
- zna, rozumie i stosuje je w praktyce normy zachowań obowiązujące w otoczeniu szkolnym i domowym, oraz prawa i obowiązków wynikające z roli ucznia w szkole i dziecka w rodzinie;
- jest kulturalny, taktowny, nie używa obraźliwych/ wulgarnych słów ani gestów; szanuje własność swoją i społeczną;
- czuje się odpowiedzialny za własne postępowanie i konsekwencje decyzji jakie podejmuje samodzielnie lub w grupie,
- zna i w sposób właściwy korzysta ze współczesnych technik informacyjnych, komunikacyjnych i mediów;
- szanuje tradycje, symbole narodowe i religijne
- przestrzega zasad ekologii, preferuje zdrowy styl życia, unika zagrożeń;
- jest samodzielny, ale potrafi działać w grupie i wykazuje wrażliwość na problemy społeczne;

9. Kierunki działań na poszczególnych etapach edukacji

Zadania do realizacji zostały sformułowane w formie tabelowego zestawienia dla każdego poziomu nauki osobno; stanowią załącznik do niniejszego programu.

Poziomy działań profilaktycznych

Odpowiednio do stopnia zagrożenia profilaktyka prowadzona jest na trzech poziomach.

Profilaktyka pierwszorzędowa („poczekaj do dorosłości”) – adresowana jest do grupy niskiego ryzyka. Ma dwa główne cele: promocje zdrowego stylu życia oraz opóźnienie wieku inicjacji.

Profilaktyka drugorzędowa („wycofaj się, póki jeszcze możesz”) - adresowana jest do grup podwyższonego ryzyka. Celem działań jest tu ograniczenie głębokości i czasu trwania dysfunkcji, wycofanie się z zachowań ryzykownych. Są to np. poradnictwo indywidualne i socjoterapia.

Profilaktyka trzeciorzędowa – adresowana do grup wysokiego ryzyka. Ma na celu zapobieganie degradacji społecznej, pogłębianiu się procesu chorobowego oraz powrotu do normalnego życia. Chodzi tu o leczenie, resocjalizację.

W naszej szkole prowadzone są działania pierwszo- i drugorzędowe.

Działania pierwszorzędowe to:

- lekcje wychowawcze na temat zachowań ryzykownych,
- możliwość bezpłatnego uczestnictwa w zajęciach pozalekcyjnych,
- udział w zajęciach i programach edukacyjnych i kulturalnych;
- udział w programach profilaktycznych (np. zajęciach SM dla poszczególnych poziomów klas, programy psychoedukacyjne realizowane przez podmioty zewnętrzne)

Podjęmowane w naszej szkole działania drugorzędowe to:

- zajęcia wyrównywania szans edukacyjnych i podnoszenia aspiracji szkolnych (uczniowie posiadający opinie psychologiczne oraz orzeczenia Poradni – reedukacja i rewalidacja)
- indywidualna pomoc dydaktyczna oraz pedagogiczno - psychologiczna udzielana wybiórczo uczniom podwyższonego ryzyka (zajęcia wyrównawcze, indywidualna praca z uczniem).

Nie prowadzimy działań trzeciorzędowych, gdyż w naszej szkole nie ma uczniów, którzy powrócili do nauki po skorzystaniu ze wsparcia terapeutycznego (pobyty w Ośrodkach resocjalizacyjnych, Zakładach poprawczych).

Podstawowe strategie profilaktyczne:

Program Wychowawczo - Profilaktyczny dla SP 399 wykorzystuje wszystkie podstawowe strategie profilaktyczne. Podjęmowane są:

działania informacyjne - lekcje, pogadanki, spektakle profilaktyczne;

działania edukacyjne – zajęcia psychoprofilaktyczne, zajęcia warsztatowe, ćwiczenia psychologiczne;

działania alternatywne – zajęcia pozalekcyjne w szkole i poza szkołą, koła zainteresowań, SKS-y, zajęcia w ognisku TPD i Caritas;

wczesna interwencja – indywidualne wsparcie psychologiczne, kierowanie uczniów na badania i/lub terapię do Poradni Psychologiczno- Pedagogicznej, Poradni Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży, ognisk wychowawczych i in. placówek świadczących pomoc terapeutyczną dla młodzieży, kierowanie na zajęcia TUS, zajęcia socjoterapeutyczne;

działania w kierunku zmian środowiskowych – dyżury nauczycieli w czasie przerw, monitoring wewnątrz budynku, wejść do szkoły oraz terenów przyległych.

działania o charakterze zmian przepisów szkolnych – Statut, WSO, regulaminy szkolne, zawieranie kontraktów klasowych.

10. Odbiorcy programu:

Uczniowie Szkoły Podstawowej nr 399 w Warszawie

W naszej szkole jest 17 oddziałów klasowych:

2 klasy pierwsze, 3 drugie, 2 trzecie, 2 czwarte, 2 piąte, 2 szóste, 2 siódme, 2 ósme. Ogółem 388 uczniów.

Program Wychowawczo – Profilaktyczny skierowany jest do wszystkich uczniów, gdyż uważamy, że szkoła powinna w równym stopniu wspierać ich rozwój i zachęcać do uczestniczenia we wszystkich formach prowadzonych działań profilaktycznych.

Rodzice/opiekunowie uczniów:

- ❖ Organizowanie w szkole spotkań dla Rodziców ze specjalistami zajmującymi się profilaktyką oraz pomocą dzieciom.
- ❖ Indywidualne spotkania rodziców z pedagogiem szkolnym/pedagogiem specjalnym/psychologiem szkolnym.
- ❖ Poznanie sytuacji zdrowotnej i materialnej rodzin naszych uczniów.

Nauczyciele i wychowawcy:

- ❖ W szkole odbywać się będą szkoleniowe zebrania Rady Pedagogicznej poświęcone tym zagadnieniom (nt. przyczyn, motywów i oznak zachowań ryzykownych; wsparcia i pomocy uczniom z problemami emocjonalnymi, problemami w zachowaniu, problemami w nauce, wspierania i dostosowywania form i metod pracy dla uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych oraz uczniów zdolnych).
- ❖ Na każdym poziomie nauki realizowany jest Program Wychowawczo - Profilaktyczny zindywidualizowany przez wychowawcę dla danej klasy.

Podmioty współpracujące:

- ❖ Instytucje pomocowe tj. OPS, WSSiZ dzielnicy Ursynów, Caritas
- ❖ Placówki specjalistyczne zajmujące się pomocą psychologiczną i/lub terapeutyczną dla młodzieży (Poradnia Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży, Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna nr 19, Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna nr 7, Poradnie specjalistyczne Dialog, CBT itp.).
- ❖ Współpraca z instytucjami: Zespół ds. Nietletnich Komisariatu Policji Warszawa – Ursynów, kuratorzy sądowi i społeczni V Wydziału Rodzinnego i Nietletnich Sądu Rejonowego dla Warszawy – Mokotowa, Referatem Profilaktyki Straży Miejskiej m.st. Warszawy.
- ❖ Realizatorzy zewnętrzni Zajęć Psychoprofilaktycznych dla uczniów.

11. Ewaluacja

Planujemy obecny rok szkolny podsumować ankietą ewaluacyjną, która będzie dla nas wskaźnikiem skuteczności podejmowanych działań profilaktycznych, oraz źródłem informacji diagnostycznych służących skonstruowaniu Programu Wychowawczo – Profilaktycznego na przyszły rok szkolny.